

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	7 Tachwedd, 2023
Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Craig ab Iago
Swyddog Cyswllt:	Carys Fôn Williams
Eitem:	ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET TAI AC EIDDO

Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Derbyn a nodi'r wybodaeth yn yr adroddiad.

Y RHESYMAU PAM FOD ANGEN PENDERFYNIAD

Er mwyn sicrhau rheoli perfformiad yn effeithiol

1. CYFLWYNIAD

- 1.1. Pwrpas** yr adroddiad hwn yw diweddarau'r Cabinet ar yr hyn sydd wedi digwydd yn fy meysydd fel Aelod Cabinet dros Dai ac Eiddo. Yn gryno bydd yn cynnwys diweddariad ar brosiectau o fewn Cynllun newydd y Cyngor 2023-2028, lle mae'r mesurau perfformiad arni, a'r diweddaraf o ran cynlluniau arbedion ariannol.
- 1.2. Yn gyffredinol rwy'n fodlon iawn gyda chynnydd y prosiectau sy'n cael eu harwain gan yr Adran yn unol â Chynllun y Cyngor a'r mesurau perfformiad yr wyf yn gyfrifol amdanynt. Nid oes dwywaith bod heriau digynsail yn ein hwynebu, ond rwy'n hyderus fod gan yr Adran gynlluniau addas i gyfarch y sefyllfa hyd eithaf ei gallu, fel sy'n cael ei egluro yn y fideo yma:** <https://www.youtube.com/watch?v=XRQyicIcgvY>
- 1.3.** Mae'r sefyllfa ddigartrefedd Gwynedd yn parhau'n heriol wrth i'r mae'r pwysau a'r galw ar ein gwasanaethau barhau'n uchel. Mae 'sicrhau nad oes neb yn ddigartref yng Ngwynedd' yn flaenoriaeth yng Nghynllun y Cyngor 2023-2028, ac mae sawl cynllun, megis llety â chefnogaeth a phecynnau i landlordiaid preifat, ar y gweill ar hyn o bryd er mwyn ceisio lleihau ein dibyniaeth ar lety argyfwng anaddas. Gweler 2.1.1 i weld y cynlluniau hyn.
- 1.4.** Mewn ymgais i gynyddu'r stoc dai sydd ar gael i'r Cyngor symud unigolion o lety dros dro i lety parhaol, mae'r Adran wedi dechrau gweithredu Cynllun Lesu Cymru: Gwynedd. Cynllun yw hwn sy'n annog landlordiaid preifat i lesu eu heiddo i ni am rent gwarantedig am gyfnod o 5-20 mlynedd. Mae hyn yn ei dro yn ein helpu i leihau ein dibyniaeth ar lety dros dro. Mwy am Gynllun Lesu Cymru: Gwynedd yn 2.1.6.

- 1.5. Mae'r argyfwng tai yn dal yr un mor fyw ag erioed, ac mae'r Adran yn parhau i weithredu'n rhagweithiol i roi cymaint â phosib o gyfleoedd i bobl Gwynedd fyw yn lleol trwy'r Cynllun Gweithredu Tai. Mae cerrig milltir allweddol ac uchafbwyntiau i'w gweld yng ngweddill yr adroddiad, er enghraifft rydym wedi prynu 16 o dai oddi ar y farchnad agored er mwyn eu gosod i bobl leol, ac mae'r Cynllun Prynu Cartref yn gwneud cynnydd da. Mwy am y cynlluniau hyn yn 2.2.9.
- 1.6. Fel mae pawb yn ymwybodol, mae costau ynni cynyddol yn golygu fod nifer o bobl y sir yn methu fforddio i gadw eu tai yn gynnes, ac o ganlyniad mae perygl gwirioneddol i iechyd rhai o'n trigolion. Dw i'n falch iawn felly bod staff yr Adran ar flaen y gad yn helpu pobl Gwynedd i fanteisio ar y cymorth sydd ar gael ar adeg heriol iawn yma. Mwy am hyn yn 2.3.
- 1.7. Mae'r holl faterion a nodir yma yn cael eu trafod yn gyson, ac wedi'u craffu gennyf ar y cyd â'r Prif Weithredwr, Pennaeth a Rheolwyr Gwasanaeth yr Adran ynghyd â chynrychiolwyr o'r Pwyllgor Craffu Gofal hefyd.

2. PROSIECTAU BLAENORIAETH CYNLLUN CYNGOR GWYNEDD 2023-2028

MAES BLAENORIAETH: GWYNEDD GLYD

2.1. Sicrhau nad oes neb yn ddigartref yng Ngwynedd

- 2.1.1. Ar hyn o bryd mae 677 o unigolion yn ddigartref yng Ngwynedd, ac mae'n parhau'n destun pryder bod cymaint o bobl Gwynedd yn wynebu sefyllfa mor heriol. Mae nifer yr unigolion a theuluoedd mewn llety argyfwng hefyd yn parhau i fod yn uchel, gyda 237 o aelwydydd wedi eu lleoli mewn gwahanol safleoedd ar draws y Sir.
- 2.1.2. Mae'r Adran yn gwneud popeth o fewn ei gallu i gynnig datrysiadau i'r sefyllfa hon, a hefyd i godi ymwybyddiaeth o'r maes ymysg pobl Gwynedd. Er enghraifft, cafodd fideo ei ryddhau'n ddiweddar yn cynnwys un o swyddogion y Gwasanaeth Digartrefedd yn chwalu rhai o'r mythau mwyaf cyffredin am ddigartrefedd. Gellir gweld y fideo yma: <https://youtu.be/pUjaVSeTe90%20>
- 2.1.3. Dyma fanylu ar ambell brosiect a ffrwd waith sydd gan yr Adran ar y gweill:
- 2.1.4. **Atal Digartrefedd:** Mae rhai unigolion a theuluoedd yn cysylltu gyda'r Gwasanaeth Digartrefedd yn datgan eu bod mewn perygl o fod yn ddigartref, e.e. pan mae landlord yn rhoi rhybudd i ddod â thenantiaeth i ben. Ar gyfartaledd, mae swyddogion ar hyn o bryd yn llwyddo i atal tua 34% o bob achos o ddigartrefedd o fewn yr amser a ganiateir yn statudol.
- 2.1.5. Er nad ydym yn hoffi gweld pobl yn dod atom yn y sefyllfa yma, rydw i'n annog unrhyw un sydd mewn sefyllfa debyg neu'n adnabod rhywun yn y sefyllfa yma i gysylltu â ni cyn gynted â phosib er mwyn rhoi cyfle i swyddogion helpu i atal yr unigolion rhag bod yn ddigartref yn y lle cyntaf.
- 2.1.6. **Pecynnau cefnogaeth i landlordiaid preifat:** Mae'r Cynllun yma yn ei le ers blwyddyn erbyn hyn, a'i bwrpas ydi ceisio annog a chymell landlordiaid preifat i lesu eu heiddo i ni am gyfnod rhwng 5 a 25 mlynedd tra'n gwarantu rhent iddynt am y cyfnod. Mae'r Adran wedi llwyddo i ddenu grant o dros £2.7m i ddatblygu'r pecynnau hyn, ac rydym yn anelu at ddod â 100 o dai ar y Cynllun yn y deng mlynedd nesaf. Bydd hynny'n golygu bod gan y Cyngor ragor o dai rhent sector preifat mewn defnydd er mwyn ymdopi â'r galw cynyddol. Rydym bellach wedi llwyddo i ddenu 18 eiddo i'r Cynllun, ac mae gwaith uwchraddio ar y gweill mewn 4 ohonynt.

- 2.1.7. Rydw i'n falch iawn o ddweud bod y tenantiaid cyntaf wedi symud i mewn i 4 eiddo, sy'n golygu ein bod wedi helpu 14 o bobl sicrhau to uwch eu pennau. Mae swyddogion yn parhau i asesu 4 eiddo arall ac yn parhau i ymateb i fynegiannau o ddiddordeb.
- 2.1.8. **Cefnogaeth Iechyd Meddwl arbenigol:** Ffordd arall mae'r Gwasanaeth yn atal digartrefedd yw rhoi cefnogaeth i unigolion gyda phroblemau iechyd meddwl er mwyn osgoi sefyllfa ble mae'r unigolion bregus hyn yn colli eu tenantiaeth. Ers Medi 2022, mae dau swyddog penodol ar gyfer cefnogaeth iechyd meddwl wedi'u penodi sy'n cynyddu capasiti'r Gwasanaeth yn y maes yma ac yn atgyfnerthu'r cysylltiad a'r cydweithio rhwng y Bwrdd Iechyd a ninnau.
- 2.1.9. Mae'r swyddogion hyn eisoes wedi llwyddo i helpu 4 o bobl Gwynedd ac yn cydweithio gyda thros 40 arall ar hyn o bryd.
- 2.1.10. **Datblygiadau llety â chefnogaeth:** Mae Cynllun 1a y Cynllun Gweithredu Tai yn anelu i godi o leiaf 38 o unedau llety â chefnogaeth i unigolion digartref mewn lleoliadau ar draws y sir. Mae'r cyntaf o'r rhain wedi cwblhau ers i mi adrodd ddiwethaf, sef Caertref – podiau arloesol i'r digartref yng Nghaernarfon, ac mae 4 unigolyn yn eu galw'n gartref ar hyn o bryd. Cafodd y datblygiad hwn ei enwebu ar gyfer Gwobr 'Best supported housing development - rural/suburban' yng Ngwobrau Inside Housing yn ddiweddar.
- 2.1.11. Rhai o'r cynlluniau eraill sydd ar y gweill yw:

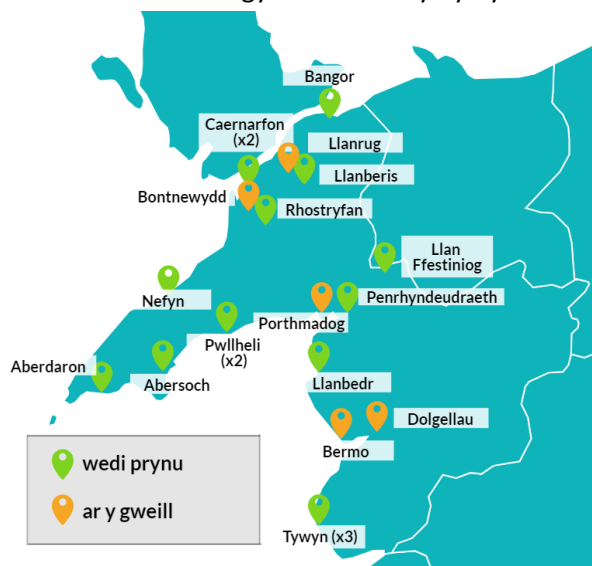
Datblygiad	Unedau	Diweddariad
35 Ffordd y Coleg, Bangor	3	<ul style="list-style-type: none"> Prif waith adnewyddu wedi gorffen gyda manion ar ôl gan gynnwys gosod cyflenwadau trydan Trafodaethau ar y gweill i sefydlu trefniadau rheoli safle Disgwyl cwblhau erbyn Tachwedd 2023
Safle hen Ysgol Glan Wnion, Dolgellau	5	<ul style="list-style-type: none"> Gwaith adeiladu wedi cwblhau, snagio a gwaith allanol e.e. canllawiau, gosod CCTV a chyflenwad trydan ar y gweill Disgwyl cwblhau erbyn Tachwedd 2023
137 Stryd Fawr, Bangor	12	<ul style="list-style-type: none"> Adra wedi dechrau adeiladu Trafodaethau yn parhau i drafod les a threfniadau cefnogaeth Rhagdybir cwblhau'r gwaith erbyn Mawrth 2024
Llety ym Mhwllheli	2	<ul style="list-style-type: none"> Prif waith uwchraddio wedi cwblhau Materion ynni wedi'n dal yn ôl ond cyflenwadau'n mynd i mewn ganol Hydref Disgwyl cwblhau erbyn Tachwedd 2023
Lle Da (adeilad NatWest/Gisda)	4	<ul style="list-style-type: none"> Prif waith ar yr unedau wedi cwblhau Manion i'w cwblhau e.e. cyflenwad trydan Gwaith yn parhau ar agweddau ychwanegol sy'n rhan o'r cynllun

2.2. Cynyddu'r cyflenwad o dai i bobl leol

- 2.2.1. Rydw i'n cymryd pob cyfle i ategu'r neges bod Gwynedd mewn argyfwng tai. Mae'r galw yn llawer uwch na'r cyflenwad o dai addas sydd yn y sir i gartrefu ein pobl, a dyna pam mae'r flaenoriaeth hon wedi'i chynnwys fel blaenoriaeth benodol yng Nghynllun newydd y Cyngor. Nod y flaenoriaeth ydi cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd allu sicrhau cartref fforddiadwy, addas, ac sy'n gwella ansawdd eu bywyd.
- 2.2.2. **Rhaglen Ddatblygu Tai Cymdeithasol Gwynedd (PDP):** Fel rhan o brosiect 2a o'r Cynllun Gweithredu Tai, rydym yn cydweithio gyda'r Cymdeithasau Tai Lleol i adeiladu mwy o dai cymdeithasol trwy gyflymu'r rhaglen adeiladu ac anelu i godi 700 o dai newydd dros oes y Cynllun.

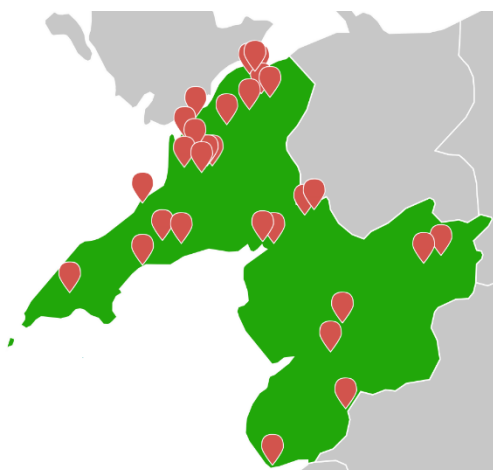

- 2.2.3. Mae 179 o dai eisoes wedi'u codi sydd wedi cynnig cyfle i dros 300 o bobl Gwynedd gael tenantiaeth gymdeithasol yn eu sir. Mae hefyd 150 o unedau ar y gweill fydd yn dod ymlaen dros y flwyddyn nesaf.
- 2.2.4. **Tŷ Gwynedd / Prynu tir:** Mae Cynllun 3a: *Datblygu ein tai ein hunain er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gystadlu yn y farchnad dai yn gynllun cyffrous sy'n anelu i godi tai arloesol ar draws Gwynedd a fydd ar gael i'w prynu neu eu rhentu ar rent canolraddol. Bydd pob tŷ yn cael ei adeiladu yn seiliedig ar egwyddorion 'Tŷ Gwynedd', gan sicrhau eu bod yn hyblyg, yn wyrdd, yn ynni-effeithiol, ac wedi'u hadeiladu yn gynaliadwy.*
- 2.2.5. Ers i mi adrodd ddiwethaf, mae dau gynllun wedi gwneud cynnydd nodedig, sef safle hen Lyfrgell Llanberis (3 tŷ), a Maes Twnti, Morfa Nefyn (9 tŷ). Derbyniodd safle Llanberis ganiatâd cynllunio fis Medi 2023, ac mae penseiri wedi'u penodi i ddatblygu cynlluniau ar gyfer safle Maes Twnti dros yr haf. Efallai i rai o'm cyd-aelodau gael cyfle i ymweld â phabell y Cyngor ar faes yr Eisteddfod Genedlaethol ym Moduan, lle roedd cyfle i "gerdded" yn rhithiol trwy'r tai sydd wedi'u cymeradwyo yn Llanberis trwy ddefnyddio set Realiti Rhithiol (VR).
- 2.2.6. Gwaetha'r modd, mae gwaith ar ddatblygiad hen safle Ysgol Coed Mawr, Bangor (10 o dai) wedi oedi ar hyn o bryd oherwydd materion lefelau a draenio cynaliadwy ond mae'r Adran yn gweithio o gwmpas y cyfyngiadau a'r rhwystrau ar hyn o bryd.
- 2.2.7. Yn ddiweddar, prynwyd tir ym Mynytho a fydd, yn ddarostyngedig i dderbyn caniatâd cynllunio, yn cael ei ddefnyddio ar gyfer datblygiad Tŷ Gwynedd ac wedi cwblhau pryniannau tir yn Llanystumdwy a Chaernarfon.
- 2.2.8. Mae swyddogion yn parhau i chwilio ac asesu tiroedd addas ar gyfer adeiladu yn y dyfodol.
- 2.2.9. **Prynu i Osod:** Hoffwn atgoffa fy nghyd-aelodau o'r gwaith dygn sydd wedi, ac yn parhau i ddigwydd ar y cynlluniau hyn ac sy'n aml yn gorfod digwydd y tu ôl i'r llenni oherwydd ei natur sensitif a chyfrinachol.
- 2.2.10. Rydw i'n falch iawn o adrodd bod 16 tŷ wedi'i brynu fel y dangosa'r map isod, gyda 5 arall naill ai'n agos i gwblhau neu â chytundeb i brynu ac yn nwylo'r cyfreithwyr. Ein bwriad yw gosod y tai ar rent fforddiadwy i berson â chysylltiad lleol ac sydd mewn angen am dŷ o'r fath.
- 2.2.11. Er bod arwyddion bod y farchnad dai yn dechrau arafu, rydym yn dal i weld cystadleuaeth gref ar rai eiddo, a hoffwn sicrhau fy nghyd-aelodau nad ydym yn cystadlu gyda phobl Gwynedd am y tai hyn ac mae swyddogion wedi tynnu'n ôl rhag prynu 7 eiddo er mwyn osgoi sefyllfa o'r fath yn ddiweddar.
- 2.2.12. **Prynu Cartref:** Mae'r Cynllun hwn – cynllun i brynwyr tro cyntaf, neu i unigolion a theluoedd sy'n cael trafferth fforddio prynu cartref addas ar y farchnad agored – yn gallu cynnig benthyciad di-log i gau'r bwch rhwng pris eiddo a'r hyn y gall unigolion ei gynnig ar ffurf morgais a blaendal. Y nod trwy hyn yw gwneud tai yn fforddiadwy i drigolion sy'n cael trafferth cael morgais digonol i brynu tŷ ar y farchnad agored yn eu hardal leol. Ariennir y cynllun trwy gyfuniad o gyllid o Gronfa Premiwm Treth Cyngor Gwynedd, a chyllid gan y Llywodraeth fel rhan o Beilot Ail Gartrefi Dwyfor.
- 2.2.13. Ers ei lansio ar 13 Medi, 2022, mae 31 o dai wedi'u cymeradwyo ar draws Gwynedd, 15 arall wedi'i gymeradwyo ac yn chwilio am eiddo addas, a 7 o geisiadau yn y broses ymgaisio.

2.2.14. Yn ddiweddar mae swyddogion yr Adran ar y cyd â phartneriaid o Tai Teg a Pheilot Dwyfor, wedi cynyddu'r ymdrechion i gyfathrebu mwy am y cyfleoedd sydd ar gael trwy'r Cynllun yma, er enghraifft, [fideo yn egluro beth ydi'r cynllun](#), ac maent wrthi'n gweithio ar greu astudiaeth achos fydd, gobeithio, yn rhoi blas i ddarpar ymgeiswyr addas o'r broses a'r buddion sy'n dod ohoni.

2.2.15. **Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag:** Rhan arall o ymdrechion yr adran i fynd i'r afael â'r argyfwng tai yw cynnig cymorth i bobl leol adnewyddu tai gweigion, a hynny trwy roi grant i brynwyr tro cyntaf ddod â thŷ a fu'n arfer bod yn wag yn ôl i safon byw derbyniol.

Mae'r map ar y chwith yn dangos y lleoliadau ble mae unigolion neu deuluoedd wedi derbyn grant gennym a'r tabl isod yn dangos y rhaniad yn ôl statws cwblhau ar gyfer Arfon, Dwyfor a Meirionnydd.

	Wedi cwblhau	Ar y gweill	Gwariant hyd yma
Arfon	25	7	£313,620
Dwyfor	9	2	£124,883
Meirionnydd	16	7	£194,495

2.2.16. Fel y gwelir, mae'r ffigyrau yn iach iawn ar y cyfan, er ychydig yn isel yn Nwyfor, a byddwn yn annog unrhyw un sydd â thŷ gwag sydd angen gwaith arno i'w uwchraddio i safon byw derbyniol i gysylltu efo'r tîm Tai Gwag i gael sgwrs bellach.

2.2.17. Fel pob cynllun sydd ar waith gan yr Adran, mae swyddogion yn ceisio bod yn fyw i unrhyw newidiadau neu anghenion ychwanegol all godi wrth i amser fynd ymlaen. Enghraifft o hyn ydi i'r Adran gyhoeddi addasiad i'r cynllun hwn yn yr Eisteddfod Genedlaethol ym Moduan eleni, sy'n golygu bod tai a fu'n arfer bod yn ail gartrefi gweigion bellach yn gymwys i dderbyn y grant hefyd. Mae 3 pherson na fyddent wedi derbyn y grant cyn hyn, bellach wedi derbyn ein cefnogaeth yn sgil y newid yma. Mae stori un ohonynt i'w gweld yma: <https://youtu.be/NciWCH5Wrkg>

2.3. Ymdrin efo'r argyfwng costau ynni a thlodi tanwydd

2.3.1. Mae costau ynni cynyddol yn golygu fod nifer o bobl y sir yn methu fforddio cadw eu tai yn gynnes, ac o ganlyniad mae perygl gwirioneddol i iechyd rhai o'n trigolion. Mae'n bleser gen i felly ddweud bod yr Adran wedi sefydlu Gwasanaeth Ynni newydd sy'n cydweithio gyda'n partneriaid i hyrwyddo a hwyluso cynlluniau arbed ynni, grantiau, a budd-daliadau er mwyn sicrhau fod cymaint o bobl â phosib yn manteisio ar y cymorth sydd ar gael ar adeg heriol iawn.

2.3.2. Mae'r ddwy brif ffrwd (sef Datgarboneiddio Tai, ac Ymgynghori gyda'r cyhoedd ar Dlodi Tanwydd) yn gwneud cynnydd da ac mae'r cynadleddau tldi tanwydd sydd wedi'u cynnal mewn nifer o gymunedau ar draws Gwynedd wedi rhoi help llaw a chynghor ymarferol i bobl gyda'u sefyllfa.

2.3.3. Er enghraifft, ers dechrau'r cynllun mae 2603 taleb ynni wedi'i ddsbarthu, sy'n gyfwerth â chyfanswm o £95,867 – arian sydd wedi mynd yn uniongyrchol i helpu pobl Gwynedd.

- 2.3.4. Mae'r Adran hefyd yn ymwneud â Chynllun ECO 4 a Chynllun Nyth – cynlluniau sy'n darparu cymorth i wella effeithlonrwydd ynni tai. Mae 236 o geisiadau ECO wedi'u cymeradwyo rhwng Mawrth ac Awst eleni, ac oddeutu 57 o dai bellach wedi cwblhau ac wedi gweld gwelliant yn eu Tystysgrif Perfformiad Ynni (EPC). Mae 248 o gyfeiriadau wedi'u cyflwyno i Nyth ers Mehefin 2023, a 67 o dai wedi derbyn mesurau i wella effeithlonrwydd ynni, megis bwyleri newydd.
- 2.3.5. Mae prosiect arloesol ar y gweill i sefydlu rhwydwaith gwres yn Nhanygrisiau hefyd, ac rydym wedi bod yn llwyddiannus yng ngham cyntaf y broses o ymgeisio am gyllid cyfalaf ar gyfer gwireddu'r cynllun yma trwy Innovate UK. Bydd y cynllun yn edrych i ddarparu gwres rhatach i drigolion drwy ddefnyddio ffynonellau adnewyddol lleol. Byddwn yn cael gwybod yn yr wythnosau nesaf a fyddwn yn llwyddiannus ai peidio.

MAES BLAENORIAETH: GWYNEDD EFFEITHLON

- 2.4. **Mabwysiadu Cynllun Rheoli Asedau Eiddo er mwyn sicrhau bod ein hystâd yn addas i bwrpas ar gyfer gweithio yn y dyfodol**
- 2.4.1. Mae bwriad i fabwysiadu Cynllun Rheoli Asedau Eiddo o'r newydd a fydd yn amlinellu cynllun y Cyngor o ran defnyddio'i adeiladau i ddarparu gwasanaethau. Mabwysiadwyd y Cynllun Rheoli Asedau Eiddo diwethaf yn 2016, ac mae newid sylweddol wedi bod mewn trefniadau gweithio a darpariaeth gwasanaeth ers hynny.
- 2.4.2. Mae'r Adran wedi dechrau ar drafodaethau rheolaidd i edrych ar reolaeth a rhesymoli'r ystâd yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor ac anghenion y gwasanaethau a ddarperir ar gyfer trigolion Gwynedd.
- 2.4.3. Mae'r Adran hefyd yn rhan allweddol o drafodaethau i wneud unrhyw addasiadau angenrheidiol i'n swyddfeydd er mwyn eu bod yn addas ar gyfer ffyrdd newydd o weithio i'r dyfodol.

3. Risgiau eraill

Mae ambell risg i'r Adran sydd angen i mi eu hamlygu ar hyn o bryd.

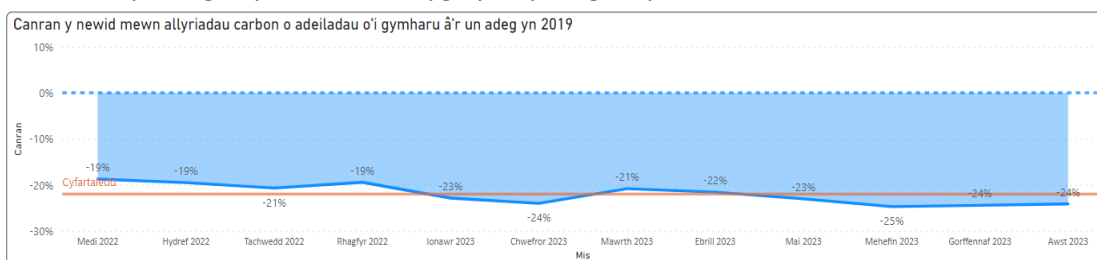
- 3.1. Fel y nodwyd yn flaenorol, mae'r pwysau a'r galw ar y **Gwasanaeth Digartrefedd** yn parhau yn uchel ac mae'r costau sydd ynghlwm â'n dibyniaeth ar lety argyfwng yn destun pryder i mi a'r Adran, yn enwedig tra mae ffynonellau ariannol gan y Llywodraeth wedi dod i ben.
- 3.1.1. Fel sydd eisoes wedi'i nodi, mae cynlluniau ar y gweill i geisio lleihau ein defnydd o lety argyfwng anaddas, a'r costau sydd ynghlwm â hynny, a thrwy hynny gynyddu ein hopsiynau i ddarparu llety addas i'r rhai sy'n ddigartref yng Ngwynedd. Bydd hyn yn ei dro hefyd yn cyfarch y costau uchel sydd ynghlwm â lletyai o'r fath.
- 3.1.2. Mae'r **Uned Ailsefydlu Ffoaduriaid** wedi bod ar flaen y gad yn cefnogi ffoaduriaid sy'n cyrraedd Gwynedd o Wcrain, a bu'r Uned yn rhedeg y Ganolfan Groeso ym Mangor ar y cyd â phartneriaid tan i'r Llywodraeth eu cau ym mis Mehefin. Ers hynny, mae nifer o ffoaduriaid wedi ailsefydlu gyda noddwyr ar draws y Sir trwy'r Cynllun Noddwyr, dan nawdd Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, tra mae'r rhan fwyaf o'r noddwyr yn derbyn Taliadau Diolch bob mis (£500), pe na bai'r cynllun yn cael ei ymestyn neu ei ddisodli gan rywbeth tebyg, mae risg i ddigartrefedd gynyddu eto.

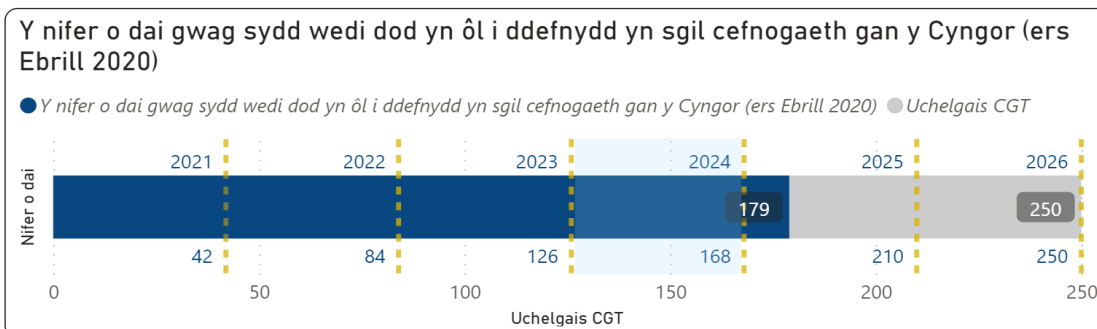
- 3.1.3. Rhagwelir bydd **costau ynni'r Cyngor** yn parhau yn ansefydlog ac mae perygl o gael effaith Ariannol sylweddol ar y Cyngor. O safbwynt nwy, mae'r fframwaith yn dod i ben ym mis Ebrill 2024 ac mae'r rhagolygon yn darogan cynnydd o oddeutu 125% ar gost yr uned.
- 3.1.4. Wrth symud ymlaen ac er mwyn lleddfu'r ergyd ariannol, mae'r Adran yn pwysleisio'r angen i ddefnyddwyr adeiladau'r Cyngor (boed yn swyddfeydd, ysgolion ac eraill) i fanteisio ar bob cyfle i wneud y defnydd mwyaf synhwyrol o'u hynni, er enghraifft, sicrhau eu bod yn diffodd goleuadau pan nad oes defnydd o ystafell a thros nos. I'r perwyl hwn, mae'r Adran wedi ymgynghori gyda'r Adran Addysg i hysbysu penaethiaid ysgolion o'r arferion da hyn a bydd y Gwasanaeth Ynni yn parhau i fonitro defnydd ynni ar draws ein safleoedd er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r ynni.

4. PERFFORMIAD

- 4.1. Dyma amlinellu rhai o'r prif faterion sy'n deillio o'r adroddiad perfformiad diwethaf a gyflwynwyd gan yr Adran ar berfformiad mis Awst 2023. Nid yw'r wybodaeth yn cyfeirio at bob gwasanaeth yn yr adran, dim ond y rhai hynny y teimlwn fod angen tynnu eich sylw atynt. Hoffwn ddweud fy mod yn fodlon gyda pherfformiad yr Adran mewn cyfnod mor heriol.
- 4.2. Mae allyriadau carbon y Cyngor, dan oruchwyliaeth y **Gwasanaeth Cadwraeth Ynni**, wedi bod yn gyson o dan 18%, gyda chwymp graddol pellach yn ystod 2023. Roedd yr allyriadau carbon rhwng Ionawr ac Awst eleni 1 miliwn tonnell yn llai na'r un cyfnod yn 2019, sy'n gyfatebol i 24% yn llai. Nid ydym erioed wedi gweld cymaint o ostyngiad mewn lefelau nwy dros yr un haf o'r blaen, sydd o ganlyniad i waith dygn y swyddgion ynni.

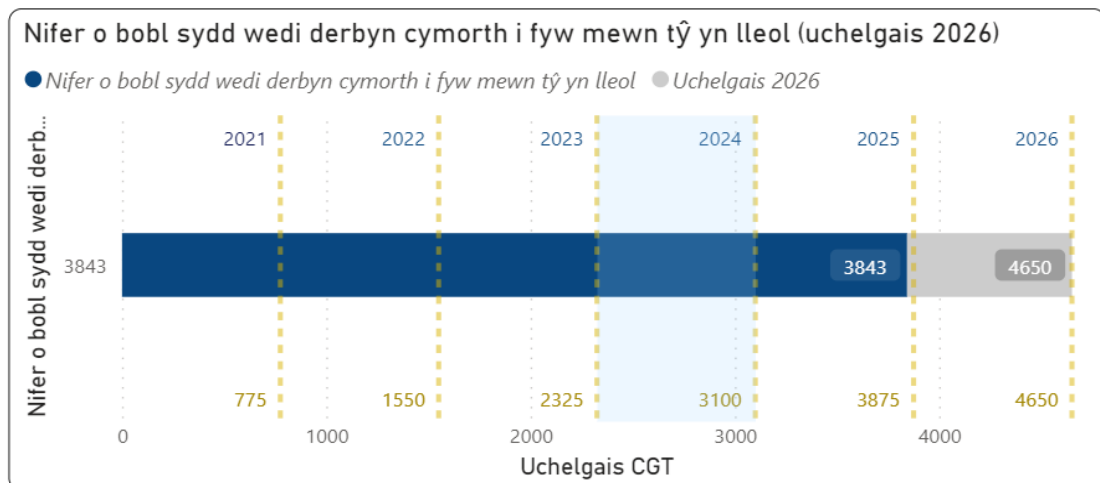
- 4.3. Mae'r nifer o **dai gwag sydd wedi dod yn ôl i ddefnydd** yn sgil cefnogaeth gan y Cyngor wedi cynyddu i 179, o gymharu â 104 pan adroddwyd y tro diwethaf. Mae hyn trwy gyfuniad o nifer o gynlluniau sydd ar gael gennym i gynorthwyo pobl Gwynedd i drosi tŷ segur yn gartref, a'r mwyaf poblogaidd yw grantiau prynwyr tro cyntaf i adnewyddu tai gwag, gydag 11 yn cael ei ddyrannu ym mis Awst eleni. Fel y dangosa'r graff isod hefyd, rydym ar y blaen i'r uchelgais blyneddol a nodwyd fel rhan o'r Cynllun Gweithredu Tai.

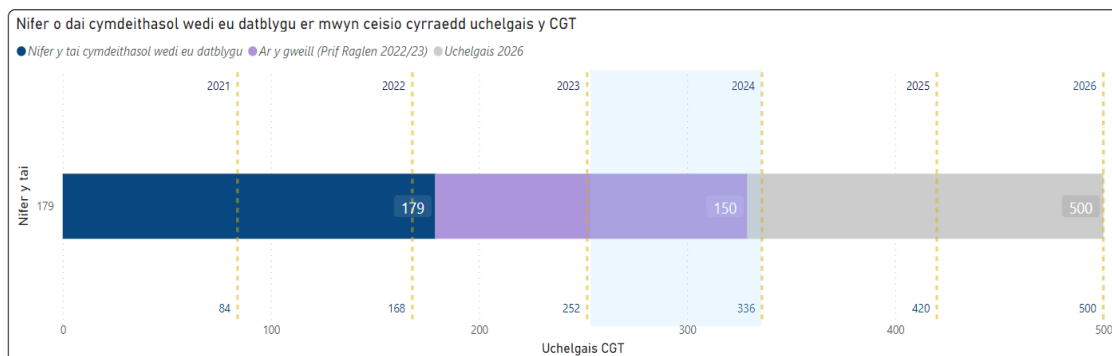
- 4.4. Mae'r Adran yn mesur y **nifer o bobl sydd wedi derbyn cymorth i fyw mewn tŷ yn lleol** trwy gymorth y Cynllun Gweithredu Tai. Mae'r ffigur hwn yn galonogol iawn, gyda 3843 o gyfleoedd wedi'u creu trwy nifer o gynlluniau megis Prynu i Osod, Prynu Cartref, codi Tai Cymdeithasol trwy'r PDP, rhoi eithriad Treth Cyngor ychwanegol i unigolion sy'n berchen ac

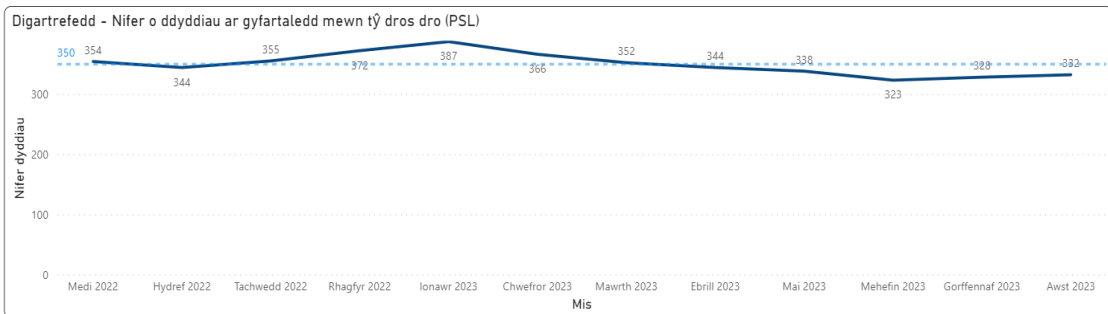
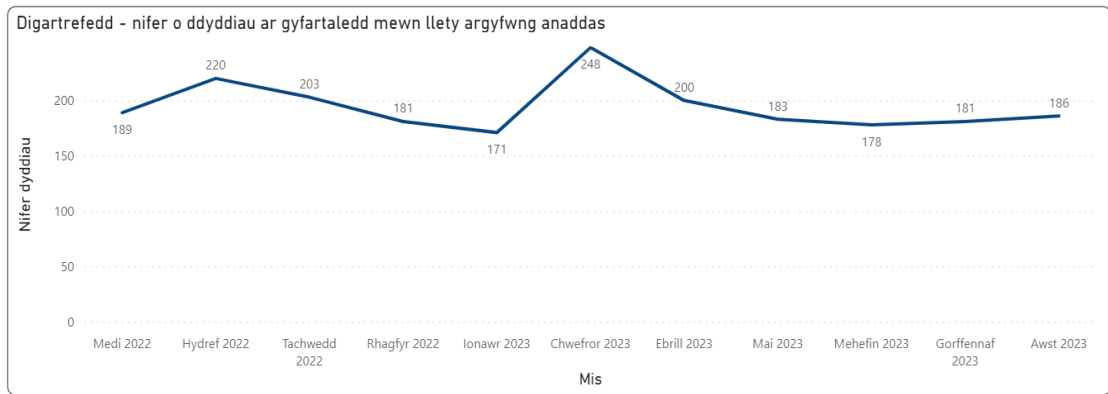
yn adnewyddu tai gweigion, benthyciadau di-log i wella cyflwr tai a grantiau i wneud tai yn gartrefi addas i unigolion ag anableddau.

- 4.5. Fel y gwelir uchod, mae cynyddu'r cyfleoedd sydd gan bobl leol i fyw yn lleol yn un o flaenoriaethau'r Adran. Ffordd arall o wneud hyn yw cydweithio gyda'r Cymdeithasau Tai ar y Rhaglen Ddatblygu Tai Cymdeithasol trwy ddarparu cyllid i'r cymdeithasau adeiladu unedau preswyl ar draws y sir yn unol ag anghenion lleol. Ers dechrau'r cynllun mae 179 o dai fforddiadwy wedi'u codi yma yng Ngwynedd. Bydd £12,304,577 o arian Grant Tai Cymdeithasol sydd wedi ei ddenu ar gyfer 22/23 yn darparu 123 o dai cymdeithasol a 21 o dai canolraddol.

- 4.6. Mae'r **nifer o ddyddiau ar gyfartaledd mewn llety argyfwng anaddas** wedi sefydlogi ers mis Mai, gyda chyfartaledd o **182 diwrnod** dros y pedwar mis diwethaf, a'r **nifer o ddyddiau ar gyfartaledd mewn llety dros dro** (tai preifat sy'n cael eu prydlesu gennym) yn **332 diwrnod** (gostyngiad bychan ers y tro diwethaf i mi adrodd). Er nad oes datrysiad hawdd a chyflym i'r broblem hon, mae'r pecyn o gynlluniau sydd yn y Cynllun Gweithredu Tai ac ymdrechion swyddogion y Gwasanaeth Digartrefedd i atal digartrefedd, yn ceisio mynd i'r afael â'r sefyllfa. Mae hyn yn ogystal â'r cynlluniau sydd gennym i ostwng ein gwariant a'n dibyniaeth ar lety dros dro.

5. SEFYLLFA ARIANNOL/ARBEDION

5.1. Yn dilyn adolygiad diweddar o sefyllfa'r adran, rhagwelir £61k o orwariant eleni – mae hyn yn dilyn dyraniad o £1.4m o arian Covid Corfforaethol un tro, yn ogystal â dyraniad o £3.1m o'r Premiwm Treth Cyngor yn sgil y cynnydd rhwng 100% a 150%. Yn ogystal, mae'r adran ar drac i wireddu arbedion o £499k.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb

Pennaeth Cyllid:

Rwyf yn fodlon fod yr adroddiad yn adlewyrchiad teg o sefyllfa ariannol yr Adran Tai ac Eiddo.
